

BERAAT SONRASI İKRAR (CMK m.314/1-c)

CONFESSION AFTER ACQUITTAL (CPC art. 314/1-c)

Özgün ÖZYÜKSEL*

<https://doi.org/10.21492/inuhfd.819573>

Makale Bilgi

Gönderilme: 01/11/2020
Kabul: 16/02/2021

Anahtar Kelimeler

Yargılamanın
Yenilenmesi,
Beraat,
Hâkim Önünde,
Güvenilebilir İkrar.

Article Info

Received: 01/11/2020
Accepted: 16/02/2021

Keywords

Renewal of Trial,
Acquittal,
Before Judge,
Reliable Confession.

Özet

CMK'nin altıncı kitabının "Olağanüstü Kanun Yolları" başlıklı üçüncü kısmının üçüncü bölümünde yer alan m.314/1-c hükmüne göre, "Kesinleşen bir hükümlüyle sonuçlanmış olan bir dava aşağıda yazılı hâllerde sanık veya hükümlünün aleyhine olarak yargılamanın yenilenmesi yolu ile tekrar görülür: (...) Sanık beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunmuşsa." Çalışmamızda, öncelikle ikrar kurumuna ilişkin genel bilgiler verilerek inceleme konusu hükümdeki terminolojik sorunlara değinilmiş, normda "sanık" ve "ikrar" kavramlarının kullanılması eleştirilmiştir. Ardından, hakkında kesin/kesinleşmiş beraat hükmü bulunan kimsenin (eski sanığın) yeniden yargılanmasına gerekçe oluşturan "beraat sonrası ikrar"ın şartları ile bu şartlara uygun ikrarın hukukî sonuçları doktrinindeki tartışmalara ve uygulamadaki sorunlara yer verilerek irdelenmiş; uygulanabilirliğini artırmak adına hükümdeki "beraat ettikten sonra" ibaresinin "beraat ettikten veya hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verildikten sonra" şeklinde değiştirilmesi ve TCK m.61 hükmüne beraat sonrası gönüllü itirafı "cezayı azaltan kişisel neden" olarak düzenleyen bir fıkra eklenmesi önerilmiştir. "Hâkim önünde" gerçekleşmeyen itirafların normun kapsamı dışında bırakılması ise isabetli bir tercih olarak değerlendirilmiştir.

Abstract

According to the art. 314/1-c, which is laid down in the sixth book, under the third section and the third chapter -entitled "Extraordinary Legal Remedies"- of CPC, "A lawsuit, ended with a verdict which has become final, may be retried to the disadvantage of the accused or the convicted person by means of a new trial, as in the listed cases below: (...) If the accused had made a reliable confession before a judge, in relation to the crime, after he/she has been acquitted." In this study, at first, general information about the institution of confession is given, and terminological problems in the art. 314/1-c are pointed out. Then, the conditions and legal outcomes of "the confession after acquittal" -which constitutes a ground for renewal of trial to the disadvantage of the one (ex-convicted person) who was acquitted with a final judgment- are examined, pointing out some debatable issues which lead to hesitations in theory and practice. Besides, in order to facilitate the applicability of the norm, it has been recommended that the phrase "after he/she has been acquitted" is replaced with "after any verdict but conviction has been given", and a new paragraph which accepts "the voluntary admission after acquittal" as "a personal reason which requires mitigation of punishment" is added to the art. 61 of TPC. Conversely, it is considered as a rational choice to narrow the scope of the provision with the phrase "before a judge".

I. GİRİŞ

Ceza muhakemesinin amacı, maddî gerçeğin “insan haklarına riayet edilerek” ortaya çıkarılmasıdır¹. Ancak, muhakeme faaliyetinin ilânihâye sürdürülmesi birey ve toplum için katlanılmaz bir belirsizlik yaratacağından, muhakemenin eldeki veriler ışığında, mâkûl bir süre içerisinde “hüküm” ile sonuçlandırılması hukukî güvenlik ilkesinin bir gereğidir². Bu nedenle, zaman zaman maddî gerçekten sapılabilmekte ve “sanık lehine yahut aleyhine” adlî hatalar içeren bir hükme varılabilmektedir³.

CMK’ye göre, kimi hükümler⁴ kesin olarak verilirken, kimi hükümler verildikten sonra (olağan kanun yollarına başvurulmaması veya başvurunun reddedilmesi üzerine) kesinleşmektedir⁵. Kesin ya da kesinleşmiş hükmün otoritesi “kural” olmakla birlikte, yasa koyucu bazı adlî hataların giderilebilmesi ve adaletin tesisi amacıyla Kanun’da “istisnaî olarak” olağanüstü kanun yollarına yer vermiştir⁶. CMK m.311 ilâ 323’te düzenlenen “yargılamanın yenilenmesi” de bu olağanüstü kanun yollarından biri⁷ olup “*Hatanın giderilebilmesini sağlayacak başka bir yol varsa, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez.*” (CMK m.315/2)

CMK’de tek tek gösterilen ve birer “istisna” olmaları sebebiyle sayıları “kıyas” yoluyla artırılmayan⁸ bu nedenlerin bir kısmı (m.311’de sayılanlar) yargılamanın “hükümlü lehine” yenilenmesine, bir kısmı (m.314’te sayılanlar) ise yargılamanın “hükümlü veya eski (beraat etmiş) sanık aleyhine” yenilenmesine dayanak oluşturmaktadır. Anılan hükümlere daha yakından bakıldığında; bazı (m.311/1’in b, d, e ve f bentlerinde gösterilen) nedenlerin “salt lehe⁹”, iki nedenin (m.311/1-a ve m.314/1-a’da ile m.311/1-c ve m.314/1-b’de gösterilenlerin) “hem lehe hem aleyhe”, nihayet m.314/1-c’de gösterilen nedenin ise “salt aleyhe” yenileme nedeni olduğu görülmektedir¹⁰.

¹KARAKEHYA, Hakan: “Ceza Muhakemesinin Amacı”, İÜHFİM, LXV(2), 2007, s.125; TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara 2012, s.7-8; YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.74.

²AKYÜREK, Güçlü: Yargılamanın Yenilenmesi, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s.20; ARSLAN, Ramazan: “Kesin Hüküm İhtiyacı ve Yanılma Gerçeği”, Ankara Barosu Dergisi, 1988(5-6), s.722; EREM, Faruk: “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, AÜHFİM, 19(1), 1962, s.3; YENİSEY/NUHOĞLU, s.80.

³EREM, “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, s.4; ÖZGEN, s.6-7; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.381-382: “*Bu tür hatalar, yargıcın fiili veya hukukî yanlılığı sonucu olayı yanlış değerlendirmesinden veya delil araçlarının, özellikle tanık ve sanıkların yargıcı yanlılıklarından yahut ... teknik ve bilimsel bilgilerin yetersizliğinden kaynaklanmış olabilir.*” ÖNDER, Ayhan: “Muhakemenin İadesinde Reform”, İÜHFİM, 38(1-4), İstanbul 1973, s.70: “*Herhangi bir kesin hüküm hakkında, bunun maddî hakikate tamamen uygun olduğu hiçbir zaman katıyetle iddia edilemez.*” ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/SIRMA GEZER, Özge/SAYGILAR KIRIT, Yasemin F./ALAN AKCAN, Esra/ÖZAYDIN, Özdem/ERDEN TÛTÛNCÛ, Efser/ALTINOK VILLEMIN, Derya/TOK, Mehmet Can: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s.754: “*Kesin hüküm, muhakkak doğru karar demek değildir, yalnızca doğruluğu tartışılmayan karardır.*”

⁴Örneğin, CMK m.272/3-b hükmüne göre, “*Üst sınırı beş yüz günü geçmeyen adlî para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine ... karşı istinaf yoluna başvurulamaz.*”

⁵ERDEM, Mustafa Ruhan/ŞENTÛRK, Candide: Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s.275.

⁶ERDEM/ŞENTÛRK, s.272; KARAKEHYA, s.136; YENİSEY/NUHOĞLU, s.966-967: “*İstisna kabul edilmesinin nedeni, doğruluğu hukukten tartışılmayan kesin hükmün ‘temellerinin’ bazı hâllerde sarsılmış olması, hükmün bu sarsılmış temeller üzerinde oturmasının artık mümkün olmamasına dayanmaktadır.*”

⁷CMK döneminde kanun yollarını olağan kanun yollarından ibaret kabul eden kimi yazarlar “yargılamanın yenilenmesi”nin kanun yolu olmadığını ileri sürmüş ise de, yargılamanın yenilenmesi kurumunu CMK’nin altıncı kitabının “*Olağanüstü Kanun Yolları*” başlıklı üçüncü kısmının üçüncü bölümünde düzenleyen CMK bakımından bu görüşün kabulü olanaksızdır. (EREM, “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, s.5: “*Muhakemenin yenilenmesi bir ‘kanun yolu’ değildir. Zira kanun yolu kesinleşmemiş kararlara açıktır.*” Yargılamanın yenilenmesini “olağanüstü hukukî çare” olarak niteleyen bazı yazarlar için bkz. ÖZGEN, s.23; ÖNDER, “Muhakemenin İadesinde Reform”, s.70.) Bu vesileyle, “yargılamanın yenilenmesi” ifadesinin “muhakemenin yenilenmesi”nden daha isabetli olduğunu ifade etmek gerekir. Zira, yenilenen muhakemenin tümü değil, yalnızca kovuşturma evresidir.

⁸AKYÜREK, s.69. YENİSEY/NUHOĞLU, s.110: “*... kanun kural koymuş ve bunun istisnalarını da göstermişse, lehte aleyhte olmasına bakılmaksızın istisnaların kıyasen genişletilmesi mümkün olmamalıdır.*” İstisnaların dar yorumlanması gerektiğine dair bkz. GÖZLER, Kemal: “Yorum İlkeleri”, Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması, KHP ve TBB Ortak Yayını, Ankara 2013, s.39-67.

⁹Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru sonunda verilen ihlâl kararı, CMK’de yer almayan bir diğer “salt lehe” yenileme nedenidir. (6216 sayılı Kanun m.50/2)

¹⁰AKYÜREK, s.131; GÛNDÛZ, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2018, s.193; KARAKURT, Ahu: Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakemenin Yenilenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2008, s.133. Beraat kararı sanık açısından –nesnel olarak– en lehe karar olduğundan, yargılamanın “beraat etmiş kişi lehine” yenilenmesi düşünülemez.

Bu çalışmada, öncelikle ikrar kurumuna ilişkin genel bilgiler verilerek CMK m.314/1-c hükmündeki terminolojik sorunlara temas edilecek, ardından ceza muhakemesinin beraat etmiş kişi aleyhine yenilenmesine gerekçe oluşturan “beraat sonrası ikrar”ın (CMK m.314/1-c) şartları ve hukukî sonuçları irdelenecek, doktrindeki tartışmalara ve uygulamadaki sorunlara değinilerek yasa koyucuya bazı öneriler sunulacaktır.

II. GENEL OLARAK CEZA MUHAKEMESİNDE İKRAR

Hukuk muhakemesi doktrininde¹¹ “*tarafılardan birisinin, kendi aleyhine olarak ileri sürülen bir olayın doğruluğunu mahkemeye beyan etmesi*” şeklinde tanımlanan “ikrar” kavramı, CMK’nin yalnızca çalışmamıza konu m.314/1-c hükmünde kullanılmış olup madde gerekçesinde kavrama ilişkin bir tanıma yer verilmemiştir. CMK m.2’de gerekli tüm unsurları içerecek ve gereksiz her unsuru dışlayacak şekilde tanımlanmasında yarar gördüğümüz bu kavram, TDK Güncel Türkçe Sözlükte “*saklamayıp doğruca söyleme, açıkça söyleme; bildirme; benimseme, onama, kabul, tasdik*”¹² şeklinde tarif edilmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu¹³ ise ikrarı “*sanığın isnat bakımından önemli görülen olayları beyanıyla kabul etmesi*” biçiminde tanımlamış ve bu tanım pek çok kararda¹⁴ aynen tekrarlanmıştır. Ceza muhakemesi doktrinine bakıldığında, ikrar için “*sanığın suçu bütünüyle veya kısmen kendisinin işlediğini açıklaması*”¹⁵, “*sanığın suçlamanın bir kesimini veya tümünü kabul etmesi*”¹⁶, “*sanığın dava konusu fiilin faili olduğunu açıklaması*”¹⁷, “*sanığın isnadı teyidi*”¹⁸, “*şüpheli veya sanığın resmî makamlar huzurunda, kendi aleyhine sonuç doğuracak bir olayı kabul etmesi*”¹⁹, “*şüpheli ya da sanık tarafından, kendisi için isnat edilen fiili kısmen, tamamen veya suç teşkil eden eylem/leri yalnız ya da birden fazla kişi ile yaptığını beyan etmesi*”²⁰, “*uyuşmazlık konusu olayın faili ya da faillerinden birisi olduğunu kabul etmek*”²¹, “*sanığın kendi suçluluğu hakkındaki tanıklığı*”²², “*şüpheli veya sanığın, kendisine isnat olunan ‘maddî vakıayı/olguyu’ ve bu vakıadan doğan ceza sorumluluğunu üstlenmesi*”²³, “*failin dış dünyada meydana gelen olayı kısmen veya tümüyle ve suça konu fiili bizzat veya başkalarıyla birlikte gerçekleştirdiğini kabul etmesi*”²⁴ gibi muhtelif tanımlara rastlanmaktadır.

¹¹ Tanım için bkz. PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet: Medenî Usûl Hukuku, 11. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, s.428. Kanaatimizce bu tanım, vekilin ikrarını dışlaması bakımından eksik, “mahkemeye” şeklinde bir ibare içermesi bakımından da hatalıdır. Zira, yazarlarca da kabul edildiği üzere, ikrar, taraf vekilleri tarafından (HMK m.188/1), mahkeme dışında da gerçekleştirilebilmektedir. (PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.428-429.)

¹² <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020)

¹³ Yargıtay CGK, 29.11.2005, E. 2005/7-144, K. 2005/150. <http://www.kazanci.com.tr/gunluk/cgk-2005-7-144.htm> (Erişim: 10.10.2020)

¹⁴ Örneğin bkz. Yargıtay CGK, 29.11.2006, E. 2006/7-144, K. 2006/150. (Aktaran: CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 17. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2020, s.254, dn.28.); Yargıtay CGK, 26.03.2013, E. 2012/10-1319, K. 2013/98. (Aktaran: KÜÇÜKKASAP, Burçin: Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019, s.115. Ayrıca bkz. Yargıtay CGK, E. 2013/63, K. 2014/145; CGK, 2014/106, 2014/414; CGK, E. 2014/166, 2014/514; 8. CD, E. 2015/12055, K. 2016/2908; 14. CD, E. 2014/2284, K. 2016/2015; ; 22. CD, E. 2015/7160, K. 2015/8178. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020)

¹⁵ ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ, s.365. Bu tanım, “şüpheli”nin ikrarını kapsam dışı bırakması sebebiyle hatalıdır. Soruşturma evresinde de ikrarda bulunulabileceğine dair bkz. Yargıtay 16. CD, 02.06.2020, E. 2019/2348, K. 2020/2254. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020)

¹⁶ SELÇUK, Sami: Kanıtların Toplanmasında Yasallık, Dürüstlük ve Total Ceza Adaleti, Yargıtay Dergisi, 3(2), Ankara 1977, s.57-58.

¹⁷ TALAS, Serdar: Ceza Yargılaması Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2004, s.128.

¹⁸ CARRARA, Francesco: Programma del Corso di Diritto Criminale, Parte Generale, 11. Edizione, Firenze 1924, § 920, s.420. (Aktaran: CİHAN, Erol: “Ceza Muhakemesi Hukukunda İkrar”, İÜHFM, 31(1-4), 1965, s.111.)

¹⁹ CENTEL/ZAFER, s.254, dn.28.

²⁰ KÜÇÜKKASAP, s.112. Buna yakın bir tanım için bkz. GEDİK, Doğan: Ceza Muhakemesinde İspat ve Şüphenin Sanık Lehine Yorumlanması, 3. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.54.

²¹ ÖZGEN, s.105.

²² CARNELUTTI, Francesco: Lezioni sul Processo Penale, 1. Edizione, Edizioni dell’Ateneo, Roma 1946, s.236. (Aktaran: CİHAN, s.111.)

²³ BİRTEK, Fatih: Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s.91.

²⁴ TÖNGÜR, Ali Rıza/ÇETİNTÜRK, Ekrem: “Ceza Adalet Sisteminde İkrarın Önemi”, Prof. Dr. Mehmet Emin Artuk’a Armağan, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.1042. “Failin ...” şeklindeki bu tanım, şeriklerin ikrarını kapsam dışı bırakması sebebiyle hatalıdır.

Hukuk muhakemesinde “delil” olup olmadığı tartışmalı²⁵ bulunan ikrar, maddî gerçeğin resen araştırıldığı ve vicdanî delil sisteminin²⁶ geçerli olduğu ceza muhakemesinde -delillerin şahı yahut kraliçesi değil- yalnızca bir “beyan delili²⁷” olup hâkimi bağlamamaktadır²⁸. (CMK m.217/1²⁹) Bununla birlikte, gerçeğe uygun bir ikrarın, “fiil hakkında en çok bilgiye sahip kişinin beyanı” olması sebebiyle, muhakemeyi hayli kolaylaştıracağı da muhakkaktır³⁰.

Hukuk muhakemesinde “basit (adı)³¹”, “nitelikli (vasıflı, mevsuf)³²” ve “bileşik (mürekkep, karmaşık)³³” olmak üzere üç çeşidi bulunduğu kabul edilen ikrar, ceza muhakemesinde “doğrudan (tevilsiz)³⁴-dolaylı (tevilli, müevvel, kaçamaklı, daraltıcı)³⁵ ikrar”,

²⁵ Bizim de katıldığımız görüş için bkz. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.428-429: “... eski Kanun döneminde ikrarı delil sayan görüş ağırlıktaydı. Bunun nedeni, ikrarın, Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu’nda ‘Deliller ve ikamesi’ başlığı altında düzenlenmiş ve 236. maddede ‘İkrar ... delil teşkil eder.’ denilmiş olmasıdır. Ancak (...) Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 187. maddesinin ikinci fıkrasına göre ‘... ikrar edilmiş vakıalar çekişmeli sayılmaz.’ Davada bir tarafça ileri sürülen bir vakia iddiasının, mahkeme önünde karşı tarafça ikrar edilmesiyle artık o vakia, taraflar arasında çekişmeli olmaktan çıkar ve ... ispatı gerekmez. (m.188) İspatın gerekmediği bir hâlde ise, delilden söz edilemez. İşte ikrar, tek taraflı bir usûlî işlem olarak, delil ikame faaliyetini ve ispat ihtiyacını ortadan kaldıran bir taraf beyanıdır. (...) Buna karşılık, kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda ikrar, geçerli değildir.”
²⁶ YENİSEY/NUHOĞLU, s.508: “‘Vicdanî delil sistemi’ tabiri ile ifade edilmek istenen hem delil serbestliği hem de delillerin değerlendirilmesi serbestliğidir.”

²⁷ BİRTEK, İspat, s.103. CMUK bakımından farklı görüş için bkz. KİPER, Osman: “Ceza Usûlünde İkrar”, Ankara Barosu Dergisi, 1981(2), s.243: “CMUK’na göre ikrar, bir kanıt sayılmaz. CMUK’nun 247. maddesinin birinci fıkrasına göre ikrar, bir kanıt değildir. Fıkranın metni ... şöyledir: ‘Maznunun hâkim tarafından tanzim kılınan zabıt varakasındaki ifadesi, ikrarına delil olmak üzere okunabilir.’ Demek ki ikrarın, hâkim tarafından bir kanıt olarak kabul olunabilmesi için, tutanak yazmanı olduğu hâlde, hâkimin huzuru ile tutanağa geçirilmesi gerekir.”

²⁸ GEDİK, s.59; ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.617; ÖZEN, Mustafa: Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s.193; SELÇUK, s.58; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.193; ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s.18, 127, 134; YENİSEY/NUHOĞLU, s.84. Diğer bir anlatımla, ikrar cezaî uyumsuzluğu ortadan kaldırmamakta, ikrar edilen vakia ispatın konusunu oluşturmaya devam etmektedir. (DEYNEKLİ, Adnan: “İkrarda Manevî Unsur”, TBB Dergisi, 64, 2006, s.322.) Yargıtay 23. CD, 21.05.2015, E. 2015/6874, K. 2015/1782: “Kararın gerekçesinde ‘Sanığın savunması ikrar niteliğindedir. İkrar kesin delildir.’ ifadesinin kullanılması suretiyle; ceza muhakemesi hukukunda maksadın maddi gerçekliği bulmak olduğu, her türlü delilin takdiri delil kapsamında kabul edildiği, hukuk yargılamasının aksine olarak hakimi bağlayan bir kesin delil kategorisinin bulunmadığı, bu manada ikrarın da ceza muhakemesinde hakimi bağlamayacağı hususunun göz ardı edilmesi .. bozmayı gerektirmiş ...” www.kazanci.com (Erişim: 10.10.2020)

²⁹ CMK m.217/1: “... duruşmaya getirilmiş ve ... tartışılmış ... deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.”

³⁰ SELÇUK, s.58; TÖNGÜR/ÇETİNTÜRK, s.1042.

³¹ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.430: “Karşı tarafın ileri sürdüğü olayın doğruluğunun, hiçbir ekleme yapılmadan beyan edilmesi, basit (adı) ikrardır.”

³² PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.430-431: “Bu tür ikrarda, ikrar eden, karşı tarafın ileri sürdüğü ve aleyhine olan vakianın doğruluğunu beyan etmekle beraber, karşı tarafın istemine hak vermeyen bir açıklama yapmaktadır. (...) vasıflı ikrara, gerekçeli inkâr da denilmektedir. Çünkü diğer tarafın ileri sürdüğü hukukî nitelik ... kabul edilmemekte, bu noktadan inkâr olunmaktadır.”

³³ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.431: “Bu tür ikrarda, ikrar eden, karşı tarafça ileri sürülen olayı kabul etmekle beraber, o olaydan çıkarılmak istenen hukukî sonucun doğumuna engel olan veya onu hükümden düşüren ya da kullanılmasına engel olan diğer bir olay ileri sürmektedir. (...) vasıflı ikrarda vakia tektir, onun vasfı tartışmalıdır; bileşik ikrarda ise, ikrar edilen vakıyla bağlantılı ya da bağlantısız yeni bir vakia eklemesi yapılmaktadır.”

³⁴ BİRTEK, Fatih: Ceza Muhakemesinde İkrar, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.219: “Doğrudan ikrar, sanığın isnadı/ithamı ... için önemli olabilecek vakıaları ‘olduğu gibi’ (kendisine isnat olunduğu gibi) kabul etmesi ... anlamına gelmektedir.”

³⁵ BİRTEK, İkrar, s.219-220: “‘Dolaylı ikrar’ ... ise; şüpheli veya sanığa isnat olunan maddî vakianın -isnat olunduğu şekliyle kabul edilmediği- bir ikrar türüdür. (...) Bu ikrar türünde, maddî vakia kabul edilmekle birlikte, isnat ya da iddia olunduğu şekliyle değil de başka bir neden öne sürülüp de ‘ithamın daraltılarak’ kabul edilmesidir. (...) tevilli ikrarın söz konusu olduğu durumlarda, şüpheli veya sanık yönünden ... ‘itham daraltılmış’ olsa da, yargılama mercileri yönünden ... tahkikatın ‘genişlemesi’ söz konusu olur. Örneğin; ... M’yi öldürmekten dolayı itham altında olan şüpheli Ş’nin, öldürme vakiasını kabul etmekle birlikte, bu eylemin meşru müdafaa altında gerçekleştiğini ... beyan etmesi tevilli ... ikrar ... kabul edilmektedir.”

tam³⁶-kısmî³⁷ ikrar”, “mahkeme önünde-mahkeme dışında ikrar³⁸”, “açık-örtülü ikrar³⁹” gibi tasniflerle incelenmektedir. Tanımlarına bakıldığında, doğrudan ikrarın hukuk muhakemesindeki “basit” ikrarla, dolaylı ikrarına “nitelikli” ikrarla eş anlamlı olduğu görülmektedir⁴⁰. Biz, öğretilerde üzerinde büyük ölçüde mutabakata varılmış ve uygulamada da kabul görmüş olması sebebiyle, hukuk muhakemesindeki “basit-nitelikli-bileşik ikrar” ayrımının ceza muhakemesinde de benimsenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Hukuk muhakemesinde ikrarın bölünebilirliği tartışmalı⁴¹ ise de, ceza muhakemesinde ikrarın bölünmesine bir engel yoktur⁴².

Yine hukuk muhakemesinin (HMK m.188/2⁴³) aksine, ceza muhakemesinde ikrardan her zaman (hükümden sonra dahi) dönülebilir⁴⁴. Dönmenin ikrarın güvenilirliğini zayıflatması ve hattâ ortadan kaldırması muhtemel⁴⁵ ise de, ikrarın “delil” niteliğini ortadan kaldırmayacağı kuşkusuzdur⁴⁶. İkrarın geri alınması “gerçeğe aykırılığına” veya geri alınmaması “gerçeğe uygunluğuna” kesin karine kabul edilemeyecek⁴⁷; ikrarla yahut ikrardan dönme beyanıyla bağlı olmayan hâkim, dönmenin gerekçesini de araştırarak ikrarın güvenilebilirliğini vicdanî kanaatine göre takdir edecektir⁴⁸. İkrarın tek başına (başka delillerle desteklenmeksizin) hükme esas alınıp alınmayacağı doktrinde⁴⁹ ve uygulamada⁵⁰ tartışmalıdır.

III. CMK m.314/1-c HÜKMÜNDEKİ TERMİNOLOJİK SORUNLAR

CMK m.314/1-c hükmüne göre, “Sanık beraat ettikten sonra ... ikrarda bulunmuşsa”, “... dava ... sanık⁵¹ ... aleyhine ... tekrar görülür.” Hemen ifade etmek gerekir ki, burada “sanık”

³⁶ BİRTEK, İkrar, s.221: “Maddî vakanın tamamının şüpheli veya sanık tarafından kabul edilmesi ‘tam ikrar’dır. Bu türden ikrar, maddî vakanın bütün ayrıntılarını içeriyor ise ‘mevsuf/nitelikli’ ikrar olarak kabul edilmektedir. (...) Örneğin; failin mağduru öldürdüğünü ve sonrasında da cesedi toprağa gömdüğünü söylemesi tam ve ‘basit/yalın’ bir ikrar iken; öldürme olayının gelişimini, öldürme fiilinin işlenişini ve fiilden sonraki durumu (olayın bütün koşullarını) anlatarak suçunu ikrar etmesi tam ve ‘mevsuf’ ikrardır.”

³⁷ BİRTEK, İkrar, s.221-222: “Kısmî ikrar ise, maddî vakanın (ya da olayın koşullarının) sadece bir kısmının kabul edildiği ikrar türüdür. ... aynı zamanda ‘kısmî inkâr’ anlamına da gelir. Şüpheli veya sanık ... kısmî ikrarının dışında kalan kısmını da inkâr etmiş olmaktadır.”

³⁸ CİHAN, s.116.

³⁹ CİHAN, s.116.

⁴⁰ Hukuk muhakemesindeki terminolojiyi benimseyen yazar için bkz. CİHAN, s.115..

⁴¹ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.432-434.

⁴² BİRTEK, İkrar, s.299-305; BİRTEK, İspat, s.98; SELÇUK, s.57-58.

⁴³ HMK m.188/2: Maddî bir hatadan kaynaklanmadıkça ikrardan dönülemez.

⁴⁴ BİRTEK, İspat, s.98; SELÇUK, s.58. İkrardan dönme saikleri hakkında bkz. BİRTEK, İkrar, s.343-344.

⁴⁵ BİRTEK, İkrar, s.123, 342. Dönmenin ikrarın güvenilirliğini etkilemeyeceği yönündeki aksi görüş için bkz. ERDEM/ŞENTÜRK, s.311; EREM, “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, s.28; GÜNAY, Erhan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağanüstü Kanun Yolları, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s.128; GÜNDÜZ, s.199; KARAKURT, s.137; ÖZGEN, s.109; TALAS, s.130.

⁴⁶ Yargıtay CGK, 29.11.2005, E. 2005/7-144, K. 2005/150: “... ikrardan dönülmüş olsa dahi, bu durum ancak ikrarın gücünü zayıflatacak bir husus olarak görülebilir; ikrarın delil olma özelliğini ortadan kaldırmaz.” (Aktaran: BİRTEK, İkrar, s.343.)

⁴⁷ BİRTEK, İkrar, s.123, 342.

⁴⁸ BİRTEK, İkrar, s.344-345; ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ, s.366: “İkrarın gerçek dışı olması ihtimali, bunun geri alınmasını gündeme getirmektedir. (...) Fakat ... ikrar nasıl gerçek dışı olabiliyorsa onun geri alınması veya geri alınmaması da öyle olabilir. Öyle durumlar olur ki, ikrar ... doğrudur; ancak ... geri alınır. Bazı durumlarda ise ikrar gerçek dışı olmakla birlikte geri alınmak istenmez; bazı durumlarda da ikrar gerçek dışıdır ve ... haklı olarak geri alınır. (...) Sorgu işlemi yapan yetkili bu konuda ... dikkatli olmak zorundadır.” SELÇUK, s.58: “... ikrar, insanî bir olgu olduğundan, kanıtların en tehlikesidir. Ondan vebadan kaçır gibi uzak durmak veya ona sınımsız körükörüne yapışmak. Bunların ikisi de yanlıcı ve saptırıcı sonuçlardır.” Aynı yönde bkz. CİHAN, s.112.

⁴⁹ Bu tartışmalar için bkz. BİRTEK, s.320-324; TÖNGÜR/ÇETİNTÜRK, s.1044-1047.

⁵⁰ İkrarın tek başına mahkûmiyet için yeterli olmadığına dair yerleşik Yargıtay içtihadına örnekler için bkz. AKYÜREK, s.135, dn.500. İkrarın tek başına mahkûmiyet hükmüne esas alındığı aksi yöndeki çarpıcı bir karar için bkz. CGK, T. 18/06/2013, E. 2013/1-59, K. 2013/302: “Somut olayda her ne kadar maktulün ceset veya cesedine ait herhangi bir parça bulunamamış, eylemin gerçekleştirildiği belirtilen birahane maktule ait kan ve DNA örneği elde edilmiş ise de, sanığın eylemi gerçekleştirdikten sonra olay yerinde bulunan kanlar ile duvarlara yapışan parçaları ve kanları da hiçbir iz bırakmayacak şekilde temizlediğini belirtmesi, maktule ait cesedi küçük küçük parçalara ayırıp, parçaları arazide farklı farklı yerlere atıklarını söylemesi karşısında, sanığın kolluğa başvurup olayı itiraf ettiği tarihte eylemin üzerinden yaklaşık 8,5 yıl gibi uzun bir süre geçmiş olması nedeniyle, maktulün cesedine ait herhangi bir parça ile kan ve DNA örneğinin elde edilememiş olması hayatın olağan akışına aykırılık oluşturmamaktadır.” <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020)

⁵¹ ÜNVER/HAKERİ, s.2048: “Aleyhe yargılama nedenleri, beraat etmiş bir sanıkla da ilgili olabileceğinden, kanunumuz sadece hükümlünün aleyhine yargılamanın yenilenmesinden değil, sanık aleyhine de yargılamanın

teriminin kullanılması eleştiriyeye açıktır. Zira, CMK m.2/1 fıkrasının b bendine göre, “Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi”, f bendine göre de “Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi” ifade etmektedir. Bu nedenle, hakkındaki kovuşturma kesin veya kesinleşmiş bir beraat hükmüyle sonuçlanan bir kimsenin artık “sanık” olarak isimlendirilmesi hatalı⁵² olup ikrarda bulunan kişiden ancak “eski sanık” olarak söz edilebilecektir.

Hükümde hatalı kullanılan bir diğer terim, “ikrar” terimidir. Türk ceza muhakemesi hukuku doktrininde, bir “ikrar”ın varlığından söz edilebilmesi için, yürümekte olan bir muhakemenin (soruşturma veya kovuşturmanın) bulunması gerektiği⁵³, suç şüphesi altında olmayan bir kimsenin ikrarından söz edilemeyeceği⁵⁴ isabetli şekilde savunulmuştur. Ayrıca, ikrarın “hukuka uygun bir delil” olarak hükme esas alınabilmesi için, isnadın ve haklarının şüpheliye yahut sanığa ikrarından önce öğretilmiş olması zorunludur⁵⁵. Oysa, ileride detaylı olarak açıklanacağı üzere, CMK m.314/1-c’de aranan ikrar, “hakkında kesin veya kesinleşmiş bir beraat hükmü bulunan kişinin (eski sanığın) ikrarı” olup muhakemenin (soruşturma ve kovuşturma evrelerinin) sona erdiği bu aşamada artık “itham”dan ve bildirilmesi/öğretilmesi gereken bir “isnat”tan söz etmek mümkün değildir. Yargılama neticesinde kesin yahut kesinleşmiş bir beraat hükmü elde eden bir kimse hakkında yargılama konusu fiil sebebiyle tekrar soruşturma ve kovuşturma yapılamayacağı (kesin hükmün “ne bis in idem” ilkesi gereği “muhakeme engeli” oluşturacağı)⁵⁶ da dikkate alındığında, “İsnat yoksa ikrar da yoktur.” önermesinin CMK m.314/1-c hükmünü uygulanamaz kılacağı ortadadır. Bu noktada, akla gelen ilk çözüm, ikrarı zaman bakımından ayırma tâbi tutanların önerdiği “adli-adli olmayan ikrar⁵⁷” ayırımı benimsemek ve suç şüphesi altında bulunmayanların beyanını -ve dolayısıyla eski sanığın m.314/1-c’deki beyanını- “adli olmayan ikrar” kategorisinde değerlendirmektir. Ancak, sözlük anlamı (“benimseme, onama, kabul, tasdik⁵⁸”) itibarıyla ikrar tasdiki gereken bir isnadın varlığını gerektirdiğinden, biz, suç şüphesi altında bulunmayan bir kimsenin ikrarından da söz edilemeyeceği yolundaki baskın görüşe⁵⁹ katılarak ikrarı “isnadın şüpheli yahut sanıkça doğrulanması (kabulü, teyidi, tasdiki)” şeklinde tanımlıyor; henüz suç şüphesi altında (şüpheli yahut sanık statüsünde) bulunmayan bir kimsenin “tipik bir fiilin faili yahut şeriki” olduğuna ilişkin açıklamasını ise -“adli olmayan ikrar” yerine- “ikrarın öncülü⁶⁰” niteliğindeki “itiraf⁶¹” kavramıyla ifade etmenin ve bu çerçevede CMK m.314/1-c’deki “ikrarda” ibaresini “itirafta” şeklinde değiştirmenin isabetli olacağını düşünüyoruz⁶². Buna göre, kişi, muhakeme dışı (soruşturmadan önceki veya kovuşturmadan

yenilenmesinden bahsetmektedir.” Aynı noktaya dikkat çeken bir diğer yazar için bkz. BAKIM, Sevi: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, s.939.

⁵² Aynı noktaya dikkat çeken bir diğer yazar için bkz. ÖZEN, s.1358.

⁵³ BİRTEK, İkrar, s.124. Yazar ayrıca “ikrarın yalnızca ifadede yahut sorguda gerçekleşebileceğini” ileri sürmekteyse de, bu görüşün herhangi bir dayanağı bulunmamaktadır.

⁵⁴ BİRTEK, İkrar, s.29.

⁵⁵ BİRTEK, İkrar, s.184; YENİSEY/NUHOĞLU, s.472, 563, 623.

⁵⁶ YENİSEY/NUHOĞLU, s.608.

⁵⁷ MONTALBANO, Giuseppe: La Confessione nel Diritto Vigente, 2. Edizione, Jovene Editore, Napoli 1958, s.48’den nakleden CİHAN, s.116: “... ikrarın en esaslı ve öteden beri yapılan tasnifi, adli ikrar-adli olmayan ikrar tefrikidir. İkrarın zaman bakımından tefrike tâbi tutularak muhakemenin cereyanında, akışındaki ikrarı adli, muhakemenin başlamasından önceki ikrarı da adli olmayan ikrar olarak ifade etmek doğru değildir.”

⁵⁸ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020)

⁵⁹ Naklettiğimiz ikrar tanımlarında, müellifler “ikrarın ancak şüpheli veya sanık tarafından gerçekleştirilebileceğini” belirtmekle bu görüşü örtülü olarak benimsemiş gözükmektedir.

⁶⁰ “İtiraf”ın “ikrar”ın öncülü olduğuna dair bkz. SELÇUK, s.57: “İkrar ... itiraf edilen gerçeğin benimsenmesi, bu gerçeğe uyuluşmasıdır. Kabul, tanıma, uyuşma ikrar eyleminin esaslı nitelikleridir. İtirafın ikrarı vardır, ama ikrarın itirafı yoktur. Kronolojik yönden itiraf ikrara öncül bir davranıştır. İtiraf, olanları, yapılanları gerçeğe uygun olarak söylemek; ikrar ise yapılan veya söylenen bir şeyi sözle veya yazıyla kabul etmektir. Bu bakımdan, Arapça, bilme anlamındaki irfan kökünden gelen itiraf sözcüğü ile, karar kökünden türetilen ikrar sözcüğü bu durumu iyi yansıtmaktadır. (...) Somut bir örnek verirse, Rousseau, ‘İtiraf’ın (Confessions) bir yapıt olarak çıkmasını kabul etmekle ikrarda bulunmuştur. Bir başka deyişle, ikrar, itirafın ‘evet’ tasarrufudur.” Buna yakın bir görüş için bkz. BİRTEK, İkrar, s.27-29. Bu iki kavramı eş anlamlı kabul eden aksi görüş için bkz. ÖZGEN, s.105; DEMİRBAŞ, Timur: Soruşturma Aşamasında Şüphelinin İfadesinin Alınması, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s.260: “İtiraf, şüphelinin suçunu ikrar etmesidir.” Bu tanım, itiraf ile ikrarı eş anlamlı kabul etmesinin yanı sıra, sanığın ikrarını kapsam dışı bırakması yönünden de hatalıdır.

⁶¹ İtiraf, TDK Güncel Türkçe Sözlükte “başkaları tarafından bilinmesi sakıncalı görülen bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklama, söyleme, bildirme” şeklinde tanımlanmaktadır. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020)

⁶² BİRTEK, İkrar, s.29: “Ceza yargılaması açısından, isnat ya da itham olmaksızın ikrardan söz edilemez. Ancak, itham ya da isnat olmadan, itiraf olabilir.”

sonraki) beyanıyla suçu itiraf etmesinin (bir bakıma kendisini ihbar etmesinin) ardından suçlanıp “isnada ve haklarına dair bilgilendirildikten sonra” bir karar⁶³ vererek isnadı teyit ederse bu ikinci beyanı “ikrar” kabul edilebilecektir⁶⁴.

Hükümdeki bu iki terminolojik hataya dikkat çekmekle ve “sanık” yerine “eski sanık” ifadesini kullanmakla birlikte, biz, anılan hükmü yürürlükteki şekliyle incelediğimiz bu makalenin başlığında ve aşağıda normun lâfzına sadık kalarak “itiraf” yerine “ikrar” terimini kullanmayı tercih ediyoruz.

IV. CMK m.314/1-c HÜKMÜNÜN UYGULANMA ŞARTLARI

A. Kesin veya Kesinleşmiş Bir “Beraat” Hükümünün Bulunması

“Yargılamanın yenilenmesi” olağanüstü bir kanun yolu olduğundan, bu yola ancak kesin veya kesinleşmiş hükümlere karşı gidilebilecektir⁶⁵. CMK m.223/1 hükmüne göre, “*Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükmüdür.*” Ancak, kesin hükmün otoritesinin “kural”, yargılamanın yenilenmesinin “istisna” olması ve istisnaların dar yoruma tabi olması⁶⁶ sebebiyle, CMK m.314/1-c hükmü yalnızca kesin⁶⁷ veya kesinleşmiş bir “beraat” hükmünün varlığı hâlinde işletilebilecektir⁶⁸. Buna göre, “hakkında ceza verilmesine yer olmadığına” hükmedilmiş bir kimsenin hükmün kesinleşmesinden sonraki ikrarı “hâkim önünde gerçekleşmiş, güvenilir bir ikrar” olsa dahi, yargılamanın aleyhe yenilenmesine gerekçe kabul edilemeyecektir⁶⁹. Kanımızca, CMK m.314/1-c’deki “beraat ettikten sonra” ibaresinin “beraat ettikten veya hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verildikten sonra” şeklinde değiştirilmesi ceza siyaseti bakımından uygun olacaktır⁷⁰. Zira, nasıl ki TCK m.25/1 ve CMK m.223/2-d çerçevesinde beraatine karar verilen ve bu karar kesinleştikten sonra “maktûlün kendisine yönelik hiçbir saldırıda bulunmadığını, tipik fiili meşru savunma hâli içerisinde işlemediğini” ikrar eden bir kimsenin cezasız kalması kabul edilemez ise, suçu “meşru savunma sınırını mazur görülebilecek bir korku nedeniyle aşarak” işlediği gerekçesiyle “hakkında ceza verilmesine yer olmadığına” (TCK m.27/2 ve CMK m.223/3-b) karar verilen ve bu karar kesinleştikten sonra “suçu sanılanın aksine plânlayarak ve büyük bir soğukkanlılıkla işlediğini”

⁶³ BİRTEK, İkrar, s.28: “... ikrar ... itham ya da isnat altındaki bir kimsenin ... itham ya da isnadı, suç oluşturan maddî vakianın unsurlarını -sonuçlarını bilerek- açıklamada bulunması ve ‘kişisel bir karar’ vermesidir.”

⁶⁴ Örneğin bkz. BİRTEK, İkrar, s.212-213: “İşlenen bir suça ilişkin olarak, herhangi bir soruşturma bulunmaksızın failin, doğrudan kolluğa giderek suça ilişkin açıklamada bulunması hâlinde ... henüz ortada başlatılan bir soruşturma ve şüpheli sıfatına sahip bir kimse bulunmadığından ve nihayet herhangi bir kişinin açıklamada bulunmaya başlamasından önce -hangi konuda açıklamada bulunacağı bilinmeyeceğinden yasal haklarının hatırlanması da mantıken mümkün olmadığından- bu türden bir beyanın da teknik olarak ifade olarak kabul edilmesi ve ikrar delili kapsamında değerlendirilebilmesi mümkün değildir. Bu şekilde bir beyanda bulunulması hâlinde, fail tarafından anlatıldığı şekliyle tutanağa bağlanmalı ... beyanın tutanağa geçirilmesi sonrasında, bu tutanak belge delili olarak ceza yargılamasında kullanılabilir ve ... tek delil olarak dahi hükme esas alınabilir.” Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. CD, 08.10.2007, E. 2007/10714, K. 2007/6409. (Aktaran: BİRTEK, İspat, s.97.) Yine bkz. Yargıtay 17. CD, 02.06.2020, E. 2020/1523, K. 2020/4385: “Suça sürüklenen çocuk ...’in kendi isteği ile karakola gelerek suçu itiraf ettiği ve çantayı attıkları yeri gösterdiği ...” <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020) Muhakeme öncesinde basına yapılan açıklamaların keza “ikrar” addedilemeyeceğine dair bkz. BİRTEK, İkrar, s.216.

⁶⁵ AKYÜREK, s.132; BAKIM, s.939; ERDEM/ŞENTÜRK, s.273-274; ÖZGEN, s.107; ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ, s.753.

⁶⁶ GÖZLER, s.59-65.

⁶⁷ Her ne kadar CMK m.314/1’de “Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış olan bir dava”nın tekrar görülmesinden söz edilmiş ise de, bu ibareden “kesin” beraat hükmü ile sonuçlanmış yargılamaların yenilenemeyeceği sonucu çıkarılmamalıdır.

⁶⁸ AKYÜREK, s.132; BAKIM, s.950; CENTEL/ZAFER, s.955; KARAKURT, s.134; KÜÇÜKKASAP, s.114.

⁶⁹ DEMİRCİ, Hüseyin Teoman: Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2019, s.52; ERDEM/ŞENTÜRK, s.309, s.310, dn. 1164; GÜNDÜZ, s.195-196; KARAKURT, s.134; KÜÇÜKKASAP, s.114; ÜNVER/HAKERİ, s.2048. Aynı görüşün CMUK bakımından savunusu için bkz. ÖNDER, “Muhakemenin İadesinde Reform”, s.91.

⁷⁰ Aynı yönde bkz. GÜNDÜZ, s.196; KARAKURT, s.134. Hükümdeki “beraat ettikten sonra” ibaresinin “sanık hakkında mahkûmiyet hükmü dışında bir hüküm verildikten sonra” şeklinde değiştirilmesi önerisi için bkz. KÜÇÜKKASAP, s.114. Hükmün mevcut hâlinin yeterli olduğu yolundaki aksi görüş için bkz. AKYÜREK, s.132: “Sanığın mahkûm olmadığı bütün durumlarda, aleyhe yenilenmenin söz konusu olması isteniyorsa, yasal düzenlemenin ‘sanık hakkında mahkûmiyet dışında bir hüküm verildikten sonra’ biçiminde değiştirilmesi gerekmektedir. Ancak, yasada var olan yenileme nedeninin; ... ‘aklanmış’ bir kişinin, suçu kabul ettikten sonra cezalandırılmamasının yaratacağı sorunları gidermeye hizmet ettiği düşünüldüğünde, yürürlükteki düzenlemenin yeterli olduğu görülmektedir.”

ikrar eden bir kimsenin cezasız kalması da kabul edilemez bir durumdur.

CMK m.223/2 hükmüne göre, “*Beraat kararı; a) yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, b) yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, c) yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması, d) yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması, e) yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması hâllerinde verilir.*” CMK m.314/1-c’de nedeni bakımından ayırım yapılmaksızın salt “beraat”ten söz edildiğinden, beraat kararının gerekçesi önemsizdir⁷¹. Fakat, kişinin “kanunda suç olarak tanımlanmamış bir fiili işlediği”ne ilişkin açıklamaları “suçun ikrarı” niteliği taşımadığından, CMK m.223/2-a gereği beraatle sonuçlandırılmış bir yargılamanın CMK m.314/1-c hükmüne istinaden yenilenmesi olanaksızdır⁷². Örneğin, intihara teşebbüs ettiği gerekçesiyle her nasılsa hakkında TCK m.35 ve 81 hükümlerine istinaden ceza davası açılan ve kovuşturmada intihara teşebbüs ettiğini inkâr eden bir kimsenin beraat (CMK m.223/2-a) ettikten sonra “gerçekte intihara teşebbüs ettiğini” hâkim önünde güvenilir şekilde beyan ettiği olayda durum böyledir.

B. Eski Sanığın “Beraatle Sonuçlanan Yargılamaya Konu Fiili İşlediğini” İkrar Etmesi

Yargılamanın CMK m.314/1-c hükmüne istinaden yenilenebilmesi için ikrarın “eski (yenilenmesi istenen yargılama neticesinde beraat etmiş) sanık” tarafından gerçekleştirilmesi zorunlu olup diğer kişilerin (sona ermiş muhakemedeki diğer sülhelerin yahut muhakeme dışı kimselerin) itirafları ancak “yargılamanın hükümlü lehine yenilenmesi”ne gerekçe oluşturabilecektir⁷³.

Eski sanığın “beraatle sonuçlanan yargılamada kendisine yüklenen fiili işlediğini (kesin hükümle ortadan kalkan isnadı)” kabul etmesi gerekmektedir⁷⁴. İkrarın iradî olması zorunlu olup irade sakatlığı hâllerinde geçerli bir ikrardan söz edilemez⁷⁵. Örneğin, beraat etmiş eski sanığın, “aleyhine yeni bir delil elde edildiği, bu delile istinaden her hâlde yeniden yargılanacağı ve ikrarda bulunmadığı takdirde teşdiden cezalandırılacağı” yönündeki telkinlere aldanarak “beraatle sonuçlanan yargılamaya konu fiili işlediğini” kabul ettiği olayda durum böyledir.

İkrarın “kısmî⁷⁶” olması, CMK m.314/1-c hükmünün tatbikine engel değildir. Örneğin, nitelikli cinsel istismar suçunu işlediği iddiasıyla açılan davada beraat etmiş bir kimse, kararın kesinleşmesinden sonra “müsnet suçun temel şeklini işlediğini” ikrar ettiği takdirde yargılama - diğer koşulların da gerçekleşmesi kaydıyla- yenilenebilecektir.

İkrarın “basit ikrar” niteliğinde olması CMK m.314 bakımından zorunlu değildir. Uygulamada⁷⁷ yer etmekle birlikte doktrinde⁷⁸ hükme esas alınmaması gerektiği savunulan “dolaylı ikrar” da neticeten ikrarın bir türü olup bu tür ikrarlar da CMK m.314/1-c bakımından

⁷¹ DEMİRCİ, s.52; ERDEM/ŞENTÜRK, s.309; KARAKURT, s.134; KÜÇÜKKASAP, s.114.

⁷² AKYÜREK, s.132; ERDEM/ŞENTÜRK, s.309; GÜNDÜZ, s.194; KÜÇÜKKASAP, s.114.

⁷³ Aynı yönde bkz. KARAKURT, s.135. Bir suçu B ile birlikte işleyen, fakat her nasılsa B’nin yargılandığı davada “tanık” olarak yer alan ve yeminli yalan tanıklığıyla suç ortağı B’nin beraatine, gerçekte suçsuz olan C’nin ise mahkûmiyetine neden olan A’nın söz konusu hükümler kesinleştikten sonraki itirafları yargılamanın B aleyhine yenilenmesine gerekçe olamayacaksa da, C bakımından lehe yenileme sebebi (CMK m.311/1-b ve e) teşkil edecektir. (Hakkında herhangi bir hüküm bulunmaması sebebiyle, A bakımından yargılamanın yenilenmesinden de söz edilemeyecek; A’nın ikrarı sayesinde bir suçun işlendiği izlenimini edinen Cumhuriyet savcısı, CMK m.160 hükmü uyarınca A’nın fiili hakkında soruşturma işlemlerine başlayacaktır.)

⁷⁴ GÜNAY, s.127; GÜNDÜZ, s.197. Aynı görüşün CMUK bakımından savunusu için bkz. EREM, “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, s.28; ÖNDER, “Muhakemenin İadesinde Reform”, s.91.

⁷⁵ AKYÜREK, s.134; BAKIM, s.940; DEMİRCİ, s.53; GÜNDÜZ, s.199; KARAKURT, s.138; KÖSE, Metin: Ceza Kovuşturmasında Delillerin Ortaya Konulması ve Değerlendirilmesi, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s.176; ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ, s.297; TALAS, s.127; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.193; ÜNVER/HAKERİ, s.876; YENİSEY/NUHOĞLU, s.566.

⁷⁶ Kısmî ikrara ilişkin örnekler için bkz. BİRTEK, İkrar, s.329.

⁷⁷ Dolaylı (tevilli) ikrarların delil kabul edildiği yakın tarihli bazı örnek Yargıtay kararları için bkz. 2. CD, 03.06.2020, E. 2020/15029, K. 2020/5005; 4. CD, 17.02.2020, E. 2016/2443, K. 2020/3287; 6. CD, 17.02.2020, E. 2017/1380, K. 2020/609; 8. CD, 03.02.2020, E. 2019/28683, K. 2020/3874; 10. CD, 10.02.2020, E. 2019/3135, K. 2020/822. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020)

⁷⁸ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, s.58; ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ, s.296-297. Ayrıca bkz. BİRTEK, İkrar, s.325: “İsnat altındaki kişi, ... ithamı, itham edildiği şekliyle kabul etmeyip başka bir maddi vaka ile ilişkilendirerek itham konusunu açıklıyor ise, bu durum esasında bir savunma olup her zaman ikrar ... kabul edilemez ve hüküm bu türden bir beyan/ikrar üzerine bina edilemez.”

dikkate alınacaktır. Söz gelimi, kasten öldürme suçunu işlediği iddiasıyla açılan davada beraat hükmü elde etmiş bir kimsenin kararın kesinleşmesinden sonra “maktûlü kendisinin öldürdüğünü, fakat öldürme eylemini meşru savunma koşulları içerisinde gerçekleştirdiğini” beyan ettiği varsayımsal⁷⁹ olayda, kişi her ne kadar “gerekçeli inkâr” niteliğindeki bu açıklaması ile “suç işlemediğini (işlediği fiilin hukuka uygun olduğunu)” savunsa da, “beraatle sonuçlanan yargılamaya konu tipik fiili işlediğini” kabul ederek nitelikli ikrarda bulunmuş olmaktadır⁸⁰. Aynı şekilde, eski sanığın beraatle sonuçlanan yargılamadaki müsnet fiili işlediğini bilâhare kabul ettiği ve fakat bu beyanına “kendisi lehine bazı vakıalar” eklediği hâllerde de, bu beyan -hukuk muhakemesindeki tabirle “bileşik”- ikrar kabul edilecek⁸¹ ve CMK m.314/1-c hükmü pekâlâ işletilebilecektir.

Birden fazla suç işlediği iddiasıyla açılan davada bazı suçlardan mahkûm olup bazı suçlardan beraat eden bir kimsenin, hükmün kesinleşmesinden sonra “beraat ettiği suçla ilgili olarak” ikrarda bulunması hâlinde, diğer koşulların da gerçekleşmesi kaydıyla, CMK m.314/1-c hükmüne başvurulabilecektir⁸². Buna karşılık, hırsızlık suçunu işlediği iddia edilen ve yargılama neticesinde bu suçu işlediği sabit görülen (CMK m.223/5) kişinin hükmün kesinleşmesinin ardından fiili icra ederken cebir de kullandığını (esasen “yağma” suçunu işlediğini) beyan etmesi hâlinde, beraat ettiği suç “yağma” suçu olmadığından, CMK m.314/1-c hükmü işletilemeyecektir⁸³.

Hukuk muhakemesinin aksine⁸⁴, ceza muhakemesinde ikrar -medenî hukukta sıkça kullanılan tabirle- “temsil düşmanı” bir işlem olup eski sanığın temsilcisinin “eski sanığın atılı suçu işlediğine” dair açıklamaları -ne derece “güvenilir” olursa olsun- “ikrar” kabul edilemeyecek⁸⁵ ve CMK m.314/1-c hükmüne başvurulamayacaktır.

İkrarın -yazılı veya sözlü- her hâlde icraî bir davranışla gerçekleşmesi zorunlu olup sükûtun ikrar sayılması olanaksızdır⁸⁶. Buna göre, örneğin, hakaret suçunu işlediği iddiasıyla açılan ceza davasında beraat eden ve hakkındaki beraat kararı kesinleşen kişinin, aynı iddiayla aleyhine açılan tazminat davasında hâkimin “*Davacıya hakaret ettin mi?*” şeklindeki sorusunu yanıtız bırakması “ikrar” addedilemeyecektir.

Kişinin hangi saikle ikrarda bulunduğu, eyleminden pişmanlık duyup duymadığının CMK m.314/1-c bakımından bir önemi bulunmamaktadır⁸⁷.

C. İkrarın “Beraat Hükmü Kesinleştikten Sonra” Gerçekleşmesi

Yargılamanın CMK m.314/1-c hükmüne istinaden yenilenebilmesi için kişinin “beraat hükmü kesinleştikten sonra” ikrarda bulunması zorunlu olup soruşturma veya kovuşturma evresinde gerçekleşmiş bir ikrarın kovuşturmanın bitiminden sonra mahkemeye ulaşması anılan

⁷⁹ Örnek için bkz. BİRTEK, İkrar, s.220.

⁸⁰ Hukuka aykırılığı suçun unsuru kabul eden ve CMK m.314/1-c hükmü bakımından ikrarın tipiklik unsurunu kapsamaması yeterli gören yazar için bkz. KARAKURT, s.40, 134. Aksi görüş için bkz. BİRTEK, İkrar, s.326: “*Sanık tarafından, itham karşısında öne sürülen vakıa ... ithamı (ispatı zorunlu asıl maddi vakıa olan fiili) bütünüyle değiştiriyor ise, sanığın ‘meşru savunmaya dayanmış olması (ispatı zorunlu asıl maddi vakıa olan fiili) bütünüyle mahkûmiyet kararı verilebilmesi mümkün değildir.*”

⁸¹ BİRTEK, İkrar, s.327.

⁸² Aynı yönde bkz. ERDEM/ŞENTÜRK, s.309.

⁸³ Örnek için bkz. TALAS, s.128. Fakat, eğer iddianamede kişinin “yağma” suçunu işlediği ileri sürülmüş ve yargılama neticesinde kişi bu suçtan beraat edip hırsızlık suçundan mahkûm olmuş ise, beraat kararının kesinleşmesinden sonra “gerçekte yağma suçunu işlediğini” ikrar eden kişi CMK m.314/1-c çerçevesinde “yağma” suçundan tekrar yargılanabilecektir.

⁸⁴ HMK m.188/1: Tarafların veya vekillerinin mahkeme önünde ikrar ettikleri vakıalar, çekişmeli olmaktan çıkar ve ispatı gerekmez.

⁸⁵ BİRTEK, İkrar, s.285; KÜÇÜKKASAP, s.115.

⁸⁶ Anglosakson hukukunda “*qui tacet consentire videtur* (sükût ikrardan gelir)” ilkesine dayalı aksi yöndeki uygulama hakkında bkz. HERMANN, Frank R./M.SPEER, Brownlow: “Suçluluğun Kanıtı Olarak Gözaltında Sessiz Kalma: Susma Hakkı Saldırı Altında”, in Yener Ünver (ed.), Ceza Muhakemesi Hukukunda Delil ve İspat, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014, s.250 vd. Hukuk muhakemesinde de susma kural olarak ikrar sayılmasa da, HMK m.171/1 hükmü bu kurala istisna getirmektedir.

⁸⁷ İkrar saikleri ve genel olarak ikrar psikolojisi hakkında bkz. BİRTEK, İkrar, s.89-122; DEMİRBAŞ, s.263; SELÇUK, s.61-62. Ayrıca bkz. EREM, “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, s.28: “*Kendi kendini methetmek maksadile söylenen sözler itimada şayan ikrar suretinde telâkki edilemez.*” Kanımızca, kişinin övünme saikiyle ikrarda bulunmuş olması ikrarın güvenilirliğini ortadan kaldırmaz.

hükümün tatbikine imkân vermeyecektir⁸⁸.

Beraat hükmü kesinleştikten sonra gerçekleşen ikrarın kişinin (eski sanığın) “ilk” ikrarı olması ise şart değildir⁸⁹. Buna göre, soruşturma veya kovuşturma evresinde ikrarda bulunan, fakat ikrarına itibar edilmeyerek beraatine karar verilen bir kimsenin karar kesinleştikten sonra tekrar ikrarda bulunması hâlinde, diğer koşulların da gerçekleşmesi kaydıyla, CMK m.314/1-c hükmü uygulanabilecektir.

D. İkrarın “Hâkim Önünde” Gerçekleşmesi

Yargılamanın CMK m.314/1-c hükmüne istinaden yenilenebilmesi için ikrarın “hâkim önünde” gerçekleşmesi şart⁹⁰ olup CMUK m.330/1’ in son bendinde yer almayan⁹¹ bu koşul CMK m.314/1-c hükmünün tatbikini son derece güçleştirdiği gerekçesiyle öğretilmiştir⁹² eleştirilmiştir. Oysa, bu ilâve koşul ile bir yandan ikrarın kanıtlanabilirliği artırılmış⁹³, bir yandan da kolluğun yahut “makam yönünden taraf⁹⁴” olan Cumhuriyet savcısının hukuka aykırı yollardan ikrar elde etmeye yönelik muhtemel çabaları peşinen boşa çıkarılmıştır⁹⁵. Buna göre, noter huzurunda gerçekleşmiş bir ikrar dahi -ne derece güvenilebilir olursa olsun- CMK m.314/1-c çerçevesinde dikkate alınamayacak, aleyhe yenileme sebebi kabul edilemeyecektir⁹⁶.

CMK m.314/1-c’de herhangi bir ayrıma yer verilmediğinden, önünde ikrarda bulunulan hâkimin “herhangi bir hâkim” olması mümkün⁹⁷ olup görevi başında olmayan hâkimin önünde gerçekleşen ikrarlar yargılamanın aleyhe yenilenmesine gerekçe olamaz⁹⁸.

⁸⁸ Aynı yönde bkz. AKYÜREK, s.133; ERDEM/ŞENTÜRK, s.311; GÜNAY, s.128; KARAKURT, s.136. CMUK bakımından aynı yönde bkz. ÖNDER, “Muhakemenin İadesinde Reform”, s.91. CMUK döneminden aksi yöndeki bir içtihat için bkz. Yargıtay 1. CD., 05.07.2002, E. 2002/3118, K. 2002/2945. (Aktaran: AKYÜREK, s.133.)

⁸⁹ Aynı yönde bkz. GÜNAY, s.128. Aksi yönde bkz. AKYÜREK, s.133; GÜNDÜZ, s.195; KARAKURT, s.136; KÜÇÜKKASAP, s.116.

⁹⁰ İsabetli bir tespit için bkz. ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku – II, 10. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.312, dn. 548: “Bu düzenlemeden, hakim dışındaki Cumhuriyet savcısı, kolluk gibi soruşturma makamları önünde suçu kabul yönünde yapılan açıklamaların ikrar sayılmayacağı sonucu çıkmamalı, sadece, aleyhe yargılamanın yenilenmesinin kapsamının dar tutulması gerektiği anlaşılmalıdır.”

⁹¹ BAKIM, s.939; CENTEL/ZAFER, s.955; GÜNDÜZ, s.198; KARAKURT, s.136; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s.824; ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ, s.755; TALAS, s.129; YENİSEY/NUHOĞLU, s.988. Alman Ceza Kanunu m.362/4’te, keza, böyle bir şart aranmadığına dair bkz. BİRTEK, s.285; ERDEM/ŞENTÜRK, s.309, dn.1161.

⁹² ERDEM/ŞENTÜRK, s.309; KARAKURT, s.136; KÜÇÜKKASAP, s.115-116; NİŞANCI, s.167

⁹³ AKYÜREK, s.134.

⁹⁴ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.118: “Kanunumuzda da savcıdan taraf olarak söz edilmektedir. (CMK m.277, 297, 300)”

⁹⁵ BAKIM, s.939; GÜNDÜZ, s.198; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s.824.

⁹⁶ Yargıtay 22. CD., 11.05.2016, E. 2015/29419, K. 2016/7958: “(...) Sanığın üzerine atılı eylemlerden beraatine dair ... sayılı kararının ... kesinleştiği, ... hakim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunması halinde yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceği gözetilmeden, sanığın soyut ikrar içeren dilekçesi ve savcılık ifadesi üzerine yeni dava açılarak ... mahkumiyetine karar verilmesi bozmayı gerektirmiş, ...” <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020)

⁹⁷ Aynı yönde bkz. BİRTEK, İkrar, s.286; ERDEM/ŞENTÜRK, s.309; KÜÇÜKKASAP, s.116; ÖZEN, s.1358. Ayrıca bkz. GÖZLER, s.57: “Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus (Kanunun ayırım yapmadığı yerde, bizim de ayırım yapmamamız gerekir).” Buna göre, söz gelimi, eşini öldürmeye teşebbüs ettiği iddiasıyla açılan davada beraatine hükmedilen ve hükmün kesinleşmesinin ardından boşanma davası duruşmasında “hukuk hâkimi önünde” suçunu itiraf eden kişinin bu beyanı CMK m.314/1-c hükmünün işletilmesine olanak tanyacaktır.

⁹⁸ AKYÜREK, s.133-134; GÜNDÜZ, s.198-199; KÜÇÜKKASAP, s.116. Erem’in bu türden bir itirafa örnek içeren “Emekli Başkan” öyküsü için bkz. EREM, Faruk: Bir Ceza Avukatının Anıları, 7. Bası, Çark Kitabevi, Ankara 1996, s.14-16: “(...) Adliyedeki hizmeti kırk yılı aşmıştı. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığından emekliliği gelmişti. Sabah ... eşyalarını toplarken, masasının gözünde sakladığı, üstüne küçük çakısıyla ... çentikler açtığı, beş kırık uçlu kalemi eline almış, uzun uzun düşünmüştü. Bu, beş kırık uçlu kalem, ... katıldığı beş idam hükmünün anısıydı. Diğerleri için bir diyeceği yoktu. Ama tek çentikli kalem (!). O olayda iki sanık vardı. Suçu birbirlerine atıyorlardı. Suç ağırdı, suçlu olan asılacaktı. (...) Kıdemli üye bir sanığın, Başkan diğer sanığın suçlu olduğuna inanmıştı. O tarihte kıdemsiz üyeydi. Kimin oyuna katılırsa ... biri veya diğeri asılacaktı. (...) Şöyle düşündü: Başkan daha tecrübeliydi, daha doğru düşünürdü. Başkana katıldı. Sanığın biri beraat etti, öbürü asıldı. (...) veda yemeğinde ... dalyor, tek çentikli kalemin öyküsünü düşünüyordu. (...) yakın arkadaşımı, ta liseden. Yemekten sonra beraber çıktık. Yolda hiç konuşmadı. Üzüntüsünü emeklilikten sandım. (...) Hizmetlerini övdüm.Cevap vermiyordu. Dostumu ikinci kez, hasta yatağında ziyaret ettim.Eski dosyayı bulmuş, okumuş, uzun yolculuklar yapmış ve yıllar önce beraatini sağladığı kişiyi bulmuş, doğruyu öğrenmek istemiş. Adam hâkimi hemen tanımış. Söz arasında ‘Siz o işi benim yaptığımı biliyordunuz, değil mi?’ diye gülümsemiş. Dostuma ilk kriz hemen oracıkta gelmiş, ikinci kriz onu hastanede ziyaretimden üç gün öncesiydi. (...) Takatsizdi. Birkaç gün sonra oğlu telefon etti, beni istemiş. Hemen gittim.Yetişemedim ... odasına girdim.Tek çentikli kalem parmaklarının arasında idi. Yavaşça aldım.Saklıyorum.”

İkrarın “hâkim önünde (huzurunda⁹⁹)” gerçekleşmiş kabul edilebilmesi için, ikrarın aracıya gerek duyulmaksızın (doğrudan doğruya) hâkim tarafından öğrenilmiş olması gerekir; ikrarda bulunan kişiyle hâkimin yüz yüze gelmesi şart değildir¹⁰⁰. Beyanın hâkimi muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle gerçekleşmesi hâlindeyse ikrarın hâkim “önünde” gerçekleştiği söylenemez¹⁰¹.

Öğretide¹⁰² Cumhuriyet savcısının ikrarda bulunmak üzere kendisine başvuran kişiyi CMK m.162 hükmü uyarınca sulh ceza hâkimliğine sevk etmesi gerektiği savunulmuşsa da, bu hüküm “Soruşturmada Cumhuriyet savcısının hâkim kararı istemi” şeklindeki kenar başlığından da anlaşılacağı üzere, eski sanığın “artık bir soruşturma yahut kovuşturmayla konu olmayan” fiiline ilişkin ikrarı bakımından bağlayıcı değildir. Öte yandan, ikrarda bulunmak isteyen kişi hakkındaki kesin/kesinleşmiş beraat hükmü “muhakeme engeli” oluşturduğundan, Cumhuriyet savcısının CMK m.160 hükmüne istinaden soruşturma başlatması da mümkün değildir. Bu çerçevede, itirafın CMK m.314/1-c bakımından hukukî sonuç doğurabilmesi için, Cumhuriyet savcısının kişiyi görevi başındaki herhangi bir hâkime sevk etmesi gerekecektir¹⁰³.

E. İkrarın “Güvenilebilir” Olması

Yargılamanın beraat sonrası ikrarda bulunan eski sanık aleyhine yenilenebilmesi için, ikrarın “güvenilebilir nitelikte” (CMUK m.330/1’in son bendindeki tabirle “itimada şayan”) olması zorunludur. Bu koşul ile yasa koyucu, kesin hükmün otoritesinin gayriciddî ikrarlarla sarsılmasını ve mahkemelerin boş yere meşgûl edilmesini önleyerek hukukî istikrarı korumayı hedeflemektedir¹⁰⁴.

“Önünde ikrarda bulunulan hâkim”ce değil, “yargılamanın yenilenmesi istemini karara bağlayacak olan mahkeme”ce¹⁰⁵ yapılacak güvenilebilirlik incelemesinde, ikrarda bulunanın - “kişiliği” değil¹⁰⁶- “beyanı” değerlendirilecek; ikrarın akla ve yaşam deneyimlerine uygun olup olmadığı irdelenecektir¹⁰⁷. İkrarın kesin hükümle sonuçlanan muhakemede toplanan delillerle çelişmesi “güvenilebilir” olmadığı şeklinde yorumlanmamalıdır¹⁰⁸. Zira, örneğin ikrarla çelişen on tanık beyanı olsa da, tanıkların yalan tanıklık suçunu işlemiş olması ve ikrarın maddî gerçeğe uygun bulunması muhtemeldir. İkrarın “güvenilebilir” görülmesi yeterli olup “gerçeğe uygunluğu” yenilenen yargılamada araştırılacaktır.

Beraat sonrası ikrarın yeni delillerle desteklenmesi güvenilebilirlik bakımından şart değildir¹⁰⁹. Öğretide¹¹⁰ ikrarın “güvenilebilir” kabul edilebilmesi için “yenilenecek yargılamayı diğer delillerle birlikte mahkûmiyetle sonuçlandırabilecek nitelikte” olması gerektiği ileri

⁹⁹ TDK Güncel Türkçe Sözlükte “ön ve “huzur” kelimelerinin eş anlamlı olduğu belirtilmektedir. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020)

¹⁰⁰ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s.642’de “huzurda hakaret” konusunda yapılan açıklamalara “huzurda ikrar”ın izahında da başvurulabileceğini düşünmekteyiz.

¹⁰¹ Nitekim, ileti yoluyla hakaret esasen “huzurda” gerçekleşmediğinden, bu türden hakaretin “huzurda hakaret” sayılmasını arzu eden yasa koyucu “kanunilik ilkesi gereği” açık bir hükme (TCK m.125/2 hükmüne) ihtiyaç duymuştur.

¹⁰² BİRTEK, s.286.

¹⁰³ Bu itiraf aynı zamanda yargılamanın lehe yenilenmesine (CMK m.311/1-e) gerekçe olabileceğinden, Cumhuriyet savcısının ikrarı tutanağı bağlamasında da ispat kolaylığı sağlaması bakımından yarar vardır.

¹⁰⁴ GÜNDÜZ, s.199; KARAKURT, s.137; KÜÇÜKKASAP, s.117; ÖZGEN, s.109; TALAS, s.129.

¹⁰⁵ BAKIM, s.940; ERDEM/ŞENTÜRK, s.311; GÜNDÜZ, s.199; KARAKURT, s.137; KÜÇÜKKASAP, s.117; ÖZGEN, s.109.

¹⁰⁶ Farklı görüş için bkz. BİRTEK, İkrar, s.287: “CMK m.314 kapsamında, kişinin ikrarının güvenilebilirliği hususunda, ikrarda bulunan kişinin ... ‘kişi olarak’ da güvenilirliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.”

¹⁰⁷ ERDEM/ŞENTÜRK, s.311; KARAKURT, s.138. İkrarın güvenilirliğine dair bkz. BİRTEK, İkrar, s.119-121; JAHN, Matthias: “Ceza Yargılaması Hukukunda Delil Değerlendirmesi ve İnandırıcılık Muhakemesinin Temelleri”, in Yener Ünver (ed.), Ceza Muhakemesi Hukukunda Delil ve İspat, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014, s.597-598. Yargıtay CGK, 29.11.2005, E. 2005/7-144, K. 2005/150: “... bir kimsenin suçlu olmadığı halde kendisini suçlu sayması veya bir başkasının suçunu kabullenmesi mümkündür. O halde, ikrarın hangi aşamada gerçekleştiği ve özgür iradeyle dayalı olup olmadığı, ikrarda bulunanın beyanın ciddiyetini ve bundan doğacak sonuçları bilip bilmediği, ikrarın başkaca deliller veya emarelerle desteklenip desteklenmediği, hayatın olağan akışına uygun düşüp düşmediği, kuşkuடன் arınmışlığını ve belirliliğini zayıflatacak biçimde ikrardan dönülüp dönülmediği gibi hususlar da gözönünde bulundurulmak suretiyle, somut olaydaki ikrarın delil değeri ortaya konulmalı ve ispat sorunu bu şekilde çözümlenmelidir.” <http://www.kazanci.com.tr/gunluk/cgk-2005-7-144.htm> (Erişim: 10.10.2020)

¹⁰⁸ Aksi yönde bkz. BİRTEK, İkrar, s.287; KARAKURT, s.138.

¹⁰⁹ Aynı yönde bkz. EREM, “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, s.28; KARAKURT, s.137; KÜÇÜKKASAP, s.117; ÜNVER, s.191. Aksi yönde bkz. AKYÜREK, s.135; KİPER, s.245; KÖSE, s.176.

¹¹⁰ ÖZGEN, s.109.

sürülmüşse de, bu husus ikrarın “güvenilebilirliği” ile değil, “ispat gücü” ile ilgilidir. Ayrıca, yargılamanın yenilenebilmesi için yeni yargılamanın mahkûmiyet kararıyla sonuçlanabilecek olması şart değildir. Örneğin, kasten öldürme suçunu işlediği iddiasıyla açılan davada beraat etmiş bir kimse, kararın kesinleşmesinden sonra “maktûlü öldürdüğünü, fakat öldürme eyleminde meşru savunma sınırını mazur görülebilecek bir korku içerisinde aştığını” hâkim önünde, güvenilebilir şekilde beyan ettiği takdirde, suçu kusuru bulunmaksızın işlemiş olması sebebiyle “hakkında ceza verilmesine yer olmadığına” karar verilecek olsa da yeniden yargılanabilecektir.

V. CMK m.314/1-c HÜKMÜNE UYGUN İKRARIN HUKUKÎ SONUÇLARI

CMK m.314/1-c’de tarif edilen türden bir ikrarın gerçekleştiği durumlarda “kesin hükmün otoritesi” kuralına istisna tanınmamanın hukuk düzenine duyulan güveni sarsacağını, suç işlemeyi düşünenlere cesaret vereceğini ve toplumda infiale yol açacağını öngören yasa koyucu, kesinleşen beraat hükmüyle sonuçlanmış davanın “hâkim önünde, güvenilebilir ikrarda bulunan eski sanık aleyhine” tekrar görülmesini yerinde olarak kabul etmiştir¹¹¹.

Hükmü veren mahkemenin yargılamayı resen¹¹² yenileme yetkisi bulunmadığından¹¹³, olağan kanun yollarına başvurma yetkisine sahip olanların bu yönde bir istemde bulunması zorunludur. (CMK m.317/1¹¹⁴) Beraat etmiş sanığın yargılamanın aleyhine yenilenmesini istemesine fikrimizce bir engel yoktur¹¹⁵. (CMK m.260/1¹¹⁶)

Zamanaşımının dolmuş olması hâlinde devletin cezalandırma yetkisi ortadan kalkacağından, yargılamanın aleyhe yenilenmesi de mümkün olmayacaktır¹¹⁷.

Yargılamanın yenilenmesi istemi yasal nedeni ve dayandığı deliller gösterilerek (CMK m.317/2) hükmü veren mahkemeye sunulacak (CMK m.318/1); hükmü veren mahkeme, istemi usûl ve esas bakımından karara bağlayacaktır. İstem “Kanun’da belirtilen şekilde¹¹⁸” yapılmaması veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek herhangi bir yasal nedenin gösterilmemesi yahut istemi doğrulayacak delillerin açıklanmaması hâlinde, istem usûlî açıdan kabule değer görülmeyle “duruşmasız¹¹⁹” reddedilecektir¹²⁰. (CMK m.319/1) Daha evvel ifade ettiğimiz gibi, hakkında kesinleşmiş beraat hükmü bulunan bir kimse artık suç şüphesi altında (şüpheli veya sanık statüsünde) olmadığından, “sona ermiş yargılamaya konu fiilin faili veya şeriki” olduğuna ilişkin beyanını (itirafını) teknik açıdan “ikrar” kabul etmek ve bu beyanı “şüpheli veya sanık beyanı” olarak mahkemeye sunmak mümkün değildir¹²¹. Bu nedenle, hükmü veren mahkemeye örneğin “önünde itirafta bulunulan hâkimce düzenlenen tutanak” yahut “itirafa

¹¹¹ GÜNDÜZ, s.194; KARAKURT, s.133; KÜÇÜKKASAP, s.113. Ayrıca bkz. ÖNDER, “Muhakemenin İadesinde Reform”, s.74: “... delil kifayetsizliğinden beraat eden şahıs ... daha sonra ... suçu işlediğini itimada şayan bir şekilde ikrar ... ettiği hâlde, aleyhe muhakemenin iadesi çaresine gidilmezse, mevcut kesin hükmün amme efkârını, kusursuzun mahkûmiyetinden daha az rahatsız ettiğini iddia etmek bir hayaldir ...”

¹¹² Sözcüğün yazılışı Güncel Türkçe Sözlükte (<https://sozluk.gov.tr/>) bu şekilde gösterilmektedir. (Erişim: 10.10.2020)

¹¹³ AKYÜREK, s.143; ERDEM/ŞENTÜRK, s.280; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.383. Bu bakımdan, CMK m.314 hükmündeki “... görülür.” şeklindeki emredici ifade de eleştiriye açıktır.

¹¹⁴ CMK m.317/1: Kanun yollarına başvurma hakkındaki genel hükümler, yargılamanın yenilenmesi istemi hakkında da uygulanır.

¹¹⁵ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.321: “Kanun yoluna başvurabilmek için, karardan dolayı zarar görmüş olmak gerekmez.” Aksi yönde bkz. AKYÜREK, s.144; GÜNDÜZ, s.213. Bu konudaki tartışmalar için bkz. ÜNVER/HAKERİ, s.1869. Yasa koyucu CMK m.260/1’de herhangi bir ayrıma yer vermeksizin “sanık için kanun yollarının açık olduğunu” ifade ettiğinden, biz, beraat etmiş sanığın da kanun yollarına başvurabileceğini düşünüyoruz. GÖZLER, s.57: “Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus (Kanunun ayırım yapmadığı yerde, bizim de ayırım yapmamamız gerekir).”

¹¹⁶ CMK m.260/1: “Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı ... şüpheli, sanık ve ... için kanun yolları açıktır.”

¹¹⁷ Aynı yönde bkz. AKYÜREK, s.62; ERDEM/ŞENTÜRK, s.311; EREM, Faruk: “Yargılamanın Yenilenmesi ve Zamanaşımı”, Yargıtay Dergisi, 18(1-2), 1992, s.45; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, s.824; ÖZGEN, s.53. Avusturya Ceza Muhakemesi Kanunu m.352’de bu hususa açıkça işaret edildiğine dair bkz. ÜNVER/HAKERİ, s.2047, dn.2.

¹¹⁸ AKYÜREK, s.151-152: “Yargılamanın yenilenmesi isteminin biçimi yasada açıkça gösterilmiş olmasa da, ... olağan yasa yollarında yazılı bir dilekçe ... aranması ..., istemin ‘yasal nedenleri ile dayandığı kanıtları’ içermesinin istenmesi ... ve istemin mahkemeye ‘sunulması’ gerekmesi karşısında ... yazılı bir istemin ... istendiği sonucuna varmak gerekmektedir.”

¹¹⁹ Duruşmasız incelemeye yönelik haklı eleştiriler için bkz. AKYÜREK, s.171.

¹²⁰ KARAKURT, s.156: “... kanunda açıkça belirtilmesi de, ... bu evrede araştırılması gereken ilk husus, başvurunun görevli mahkemeye yapıp yapılmadığı, aleyhine muhakemenin yenilenmesi başvurusunda bulunan kararın muhakemenin yenilenmesine konu teşkil edebilecek bir hüküm olup olmadığı ve başvuruda bulunanın başvuru hakkı bulunup bulunmadığıdır.”

¹²¹ Nitekim, suç şüphesi altında bulunmayan bir kimseye isnadın ve haklarının öğretilmesinden (CMK m.147/1-b ve c) de söz edilemeyecektir. Aynı hususa dikkat çeken yazar için bkz. BİRTEK, İkrar, s.212-213.

ilişkin ses yahut video kaydı” belge delili olarak sunulabilecektir.

Yargılamanın yenilenmesi istemini usûlî açıdan kabule değer bulması durumunda, mahkeme, bu defa delilleri resen toplayarak (CMK m.320) istemi esastan inceleyecek; ortada gerçekten bir ikrarın bulunup bulunmadığını, mevcut ise ikrarın “hâkim önünde” gerçekleşip gerçekleşmediğini ve “güvenilebilir” olup olmadığını araştıracaktır¹²². Sanığın suçlu olup olmadığına değil, “ileri sürülen yenileme nedeninin gerçekliğine ve haklılığına¹²³” ilişkin olan bu araştırmanın sonunda istemdeki iddialar yeterli derecede doğrulanmaz ise, mahkeme, istemi “esassız olması nedeniyle” yine duruşma yapmaksızın reddedecektir. (CMK m.321/1) Anılan hükümde “... 311 inci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde işin durumuna göre bunların önce verilmiş olan hükme hiçbir etkisi olmadığı anlaşılırsa, ...” şeklinde sınırlayıcı bir ifade kullanıldığından, “hükme etki” değerlendirmesi yalnızca CMK m.311/1-a ve b ile 314/1-a bentlerindeki nedenler bakımından yapılacak; yargılamanın yenilenmesi istemi “ikrarın hükme etkili olmadığından bahisle” reddedilemeyecektir¹²⁴. Fikrimizce, bu sınırlama eleştiriye açık olup kesin hükmün otoritesinin korunması ve usûl ekonomisi bakımından -lehe veya aleyhe- tüm yargılamanın yenilenmesi istemlerinde “hükme etki” değerlendirmesi yapılması -de lege ferenda- isabetli olacaktır.

Eski sanığın CMK m.314/1-c’de gösterilen niteliklerden yoksun beyanları yargılamanın aleyhine yenilenmesine gerekçe olamayacaksa da, bunlar “yeni delil” kabul edilebilecek ve CMK m.311/1-e çerçevesinde yargılamanın hükümlüler lehine yenilenmesine dayanak oluşturabilecektir.

Usûle ve esasa ilişkin incelemeler neticesinde verilebilecek ret kararlarına karşı itiraz yolu açık (CMK m.319/3, 321/3) olup istemin usûlden ve esastan kabulü hâlinde yargılamanın “yalnızca ikrarda bulunan eski sanık yönünden¹²⁵” yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verilecektir. (CMK m.321/2)

Yeni yargılamada tüm delillerin duruşmaya tekrar getirilmesi ve duruşmada tartışılması zorunlu (CMK m.206, 217/1¹²⁶) olduğundan; önceki yargılamaya konu fiili işlediğine ilişkin olarak “hâkim önünde, güvenilebilir nitelikte” beyanda bulunan kişi açılacak duruşmada sorgulanacak, “isnada ve haklarına dair bilgilendirildikten sonra” isnadı teyit etmesi hâlinde sanığın bu beyanı “ikrar” olarak deliller arasına eklenecektir¹²⁷. Sanığın ikrarından dönmesi ikrarın güvenilebilirliğini zayıflatsa da, dönmenin yargılamanın yenilenmesi nedenini ortadan kaldırmayacağı, yenileme kararını hukuka aykırı hâle getirmeyeceği açıktır¹²⁸.

Mahkeme yeni yargılamada yenileme nedeniyle bağlı olmadığından¹²⁹, yargılamanın aleyhe yenilenmesi nedenleri arasında gösterilmeyen nedenler bu yargılamada dikkate alınabilecek; örneğin sanık aleyhine yeni bir olayın veya delilin ortaya çıkması yahut önceki

¹²² Fikrimizce, soruşturmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağı (CMK m.320/2) bu aşamada, önünde ikrarda bulunulan hâkim huzurda dinlenmeli, eski sanık “isnada ve haklarına dair bilgilendirildikten sonra” sorgulanmalı ve isnadın teyidi hâlinde beyanı “ikrar” olarak deliller arasına eklenmelidir.

¹²³ AKYÜREK, s.179.

¹²⁴ Aynı yönde bkz. KARAKURT, s.170. Aksi yönde bkz. AKYÜREK, s.182-183.

¹²⁵ Aynı yönde bkz. BAKIM, s.940; BİRTEK, s.285; CENTEL/ZAFER, s.955; EREM, “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, s.28; GÜNAY, s.128; GÜNDÜZ, s.199; KARAKURT, s.135; KÜÇÜKKASAP, s.113; ŞAHİN/GÖKTÜRK, s.313; ÜNVER/HAKERİ, s.2048. Aynı görüşün CMUK bakımından savunusu için bkz. ÖNDER, “Muhakemenin İadesinde Reform”, s.91; ÖZGEN, s.105. BİRTEK, s.159: “... A ve B tarafından işlenen bir kasten öldürme suçunda, A’nın kendi suçunu ikrar edip ... suçu beraber işlediklerini söylemesi B yönünden ikrar değildir.” Aksi yönde bkz. ERDEM/ŞENTÜRK, s.310, dn. 1165: “CMK m.314/1-c’de ikrarın ‘suçla’ ilgili olması arandığı için, ... ikrarda belirtilen diğer kişiler için de yargılamanın aleyhe yenilenmesinin mümkün olduğunu düşünüyoruz.” Yargılamanın CMK m.314/1-c hükmüne istinaden yenilenmesi neticesinde mahkûmiyet kararı verilmesinin beraat etmiş diğer -eski- sanıklar bakımından da aleyhe yenileme nedeni hâline getirilmesine yönelik öneri için bkz. KARAKURT, s.135.

¹²⁶ CMK m.217/1: Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

¹²⁷ ÖZEN, s.1359: “İkrar, delil olarak kullanılabilir. Ancak, bunun için, yeniden yapılacak yargılama başladıktan sonra tekrar ikrar yapılmalıdır.”

¹²⁸ Aynı yönde bkz. AKYÜREK, s.135; DEMİRCİ, s.54; EREM, “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, s.28. DEMİRBAŞ, s.266: “... sanık, eski itirafının bir kısmını geri almışsa ... ifadenin bir tekrarı vasıtasıyla kalan itiraf güvence altına alınmalıdır.”

¹²⁹ Aynı yönde bkz. ÖZGEN, s.159; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.391. Aksi yönde bkz. CENTEL/ZAFER, s.959.

yargılamada yemin verilerek dinlenmiş bir tanık veya bilirkişinin sanık lehine gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşılması durumunda, bu vakıaların ispatına yarayan deliller de serbestçe takdir edilebilecektir.

Yeni yargılamayı yürüten ve yargılamanın yenilenmesi istemini değerlendiren hâkimlerin “ikrarın güvenilebilirliği”ne ilişkin değerlendirmesiyle bağlı olmayan¹³⁰ hâkimler (CMK m.23/3¹³¹), kovuşturma neticesinde önceki beraat hükmünü onaylayabilecek¹³² yahut iptâl edebilecektir. (CMK m.323/1¹³³) Önceki hükmün iptâli üzerine sanık hakkında CMK m.223’de sıralanan hükümlerden herhangi biri verilebilecektir. Yeni yargılamada yine kişinin beraatine kanaat getirilmesi ve bu kanaatin öncekinden farklı bir gerekçeye dayandırılması hâlinde, fikrimizce, önceki beraat hükmü iptâl edilmeli ve farklı gerekçeyle yeni bir beraat hükmü verilmelidir¹³⁴.

Beraat sonrasında gerçekleşen hakikate uygun bir ikrarın, adaletin tesisi bakımından hayli önemli bir işlev icra ettiği açıktır. Mevcut düzenlemeler çerçevesinde, ikrar “takdirî indirim nedeni” (TCK m 62) olabilmekteyse¹³⁵ de, “beraat sonrası ikrar”ın teşviki¹³⁶ amacıyla, TCK m.61 hükmüne “CMK m.314/1-c hükmüne istinaden yenilenen yargılamada gönüllü olarak ikrarda bulunduğu anlaşılan sanığa verilecek cezanın ... kadarı indirilir.” şeklinde bir fıkra eklenmesinde yarar vardır¹³⁷.

Beraat sonrası ikrarda bulunan kişinin gerçeğe aykırı ikrarda bulunmak suretiyle suç üstlenme (TCK m.270) veya suç uydurma (TCK m.271) suçunu işlediğine kanaat getiren hâkimlerin keyfiyeti Cumhuriyet savcılığına bildirmesi zorunludur. (TCK m.279)

¹³⁰ Aynı yönde bkz. BİRTEK, İkrar, s.289.

¹³¹ CMK m.23/3: Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz.

¹³² Yargıtayca bozulan örnek bir karar için bkz. Yargıtay 17. CD, 18.09.2019, E. 2019/9133, K. 2019/10794: “Sanık hakkında ... hırsızlık ve konut dokunulmazlığının ihlali suçlarından beraat kararı verildiği ve beraat kararlarının ... kesinleştiği, sanığın 05.12.2013 tarihinde aynı müştekiye yönelik gerçekleştirdiği iddia olunan hırsızlık eylemi sebebiyle savunması alınırken İstanbul 23. Asliye Ceza Mahkemesinin ... sayılı dosyasında 11.06.2015 tarihli celsede dosyamızın konusu olan müştekiye karşı 13/11/2011 tarihinde işlediği suç ikrar ettiği, olay yerinde bulunan ve yapılan DNA analizi sonucu kendisine ait olan peçeteyi kendisinin kullanarak attığını, müştekinin evinden sehpa üzerindeki çantayı aldığı beyan ettiği, CMK'nun 314/1-c maddesinde, sanığın beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunmasını yargılama sebebi saydığı, ... sanığın mahkumiyetine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde beraat kararı verilmesi, bozmayı gerektirmiş, ...” <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim: 10.10.2020)

¹³³ CMK m.323/1: Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir.

¹³⁴ Örneğin, ilk yargılamada “yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması” sebebiyle beraat hükmü verilmiş, ardından CMK m.314/1-c çerçevesinde yenilenen yargılamada “yüklenen fiilin sanık tarafından ‘hukuka uygun şekilde’ işlendiği” anlaşılmış ise, CMK m.223/2-e’ye istinaden verilen ilk hüküm iptâl edilmeli ve m.223/2-d uyarınca yeni bir beraat hükmü verilmelidir.

¹³⁵ BİRTEK, İkrar, s.162; TÖNGÜR/ÇETİNTÜRK, s.1050-1051.

¹³⁶ TÖNGÜR/ÇETİNTÜRK, s.1043-1044: “... tartışmanın odak noktasını sistemin, hukuka uygun elde edilen ikrarın sanığın mahkumiyetine netice verirken, bu ikrar nedeniyle ceza adalet sisteminin sanığa bir fayda sağlamaması oluşturmaktadır. Bu nedenle sistem sanığı doğru söylemeye değil, adeta yalan söylemeye ve fiili inkâr etmeye teşvik etmektedir.”

¹³⁷ TCK’nin birinci kitabında “pişmanlıktan ileri gelen” ikrarları da kapsayacak genel bir “etkin pişmanlık” hükmüne yer verilmesi önerisi için bkz. TÖNGÜR/ÇETİNTÜRK, s.1059-1063. İkrarın “ceza azaltan kişisel neden” kabul edilip edilemeyeceğine dair tartışmalar için bkz. BİRTEK, İkrar, s.160-168; CİHAN, s.120. Biz de suç şüphesi altındaki bir kimsenin ikrarının ancak TCK m.62 çerçevesinde “takdirî indirim nedeni” olarak değerlendirilebileceği yönündeki bilimsel ve yargısal içtihadı katılıyor; buna karşılık, artık suç şüphesi altında bulunmayan eski sanığın itirafını “ceza azaltan kişisel neden” kabul etmenin ilk olasılıktaki sakıncaları içermediğini düşünüyoruz. Bu nedenle, önerdiğimiz hükmün -ortada sürmekte olan bir muhakeme bulunsun ya da bulunmasın- “şüpheli” veya “sanık” sıfatını taşımayan kişilerce gerçekleştirilebilecek tüm gönüllü itirafı kapsayacak şekilde formüle edilmesi de düşünülebilir. (Suçunu itiraf edenlere uygulanan ceza indirimlerinin geçiş dönemi adaletinin tesisine sağladığı katkıya dair bir örnek için bkz. ERÇAKICA, s.503-504: “Kolombiya’daki yarı af uygulaması sayesinde elde edilen itiraflarla Kolombiya hükümeti haberinin olmadığı 1400 yeni suçun işlendiğini öğrenirken, 3500 katliam olayında öldürülen 10.000 kişinin cesedinin bulunduğu yeri tespit edebilmiştir.”) Önerimizdeki “gönüllü olarak” ibaresinden maksat, örneğin beraat hükmüne etkili bir belgenin sahteliğinin anlaşıldığı veya hükme katılan hâkimlerden birinin eski sanıktan rüşvet aldığı öğrenildiği hâllerde, yargılamanın CMK m.314/1-a veya b çerçevesinde yenilenebileceğini gören kişinin “gönülsüz ikrarıyla” ceza indiriminden yararlanmasını engellemektir.

VI. SONUÇ

Kesin hükmün otoritesine istisna getiren CMK m.314/1-c hükmü, maddî gerçeğin geç de olsa ortaya çıkarılabilmesi bakımından varlığına ihtiyaç duyulan bir hüküm olmakla birlikte, gerek lâfzî gerek kapsamı itibarıyla türlü eleştirilere müstahaktır.

Hükümde göze çarpan ilk sorun kullanılan kavramlara ilişkin olup hakkında kesin/kesinleşmiş beraat hükmü bulunan bir kimseden “sanık” olarak bahsedilmesi hatalıdır. Ayrıca, muhakemenin sona ermesiyle artık suç şüphesi altında (şüpheli yahut sanık statüsünde) bulunmayan bir kimsenin teknik anlamda ikrarda bulunması (isnadı teyit etmesi) mümkün olmadığından, hükümdeki “*ikrarda*” ibaresinin “*itirafta*” şeklinde değiştirilmesi isabetli olacaktır.

Hükümün uygulanma alanının genişletilmesi adına, CMK m.314/1-c’deki “*beraat ettikten sonra*” ibaresinin “*beraat ettikten veya hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verildikten sonra*” şeklinde değiştirilmesi keza yerinde olacaktır.

İkrarın “herhangi bir hâkim” huzurunda gerçekleşmesinin yeterli görülmesi ve “hâkim önünde” gerçekleşmeyen itirafların kapsam dışı bırakılması isabetlidir.

Doktrinde süregelen tartışmalara son verilmek üzere, beraatine hükmedilen sanığın olağan ve olağanüstü kanun yollarına başvurabileceğinin Kanun’da açıkça belirtilmesinde yarar vardır.

Usûl ekonomisi ve kesin hükmün değişmezliği ilkeleri uyarınca, “kesin/kesinleşmiş beraat hükmüne etkisiz” ikrarlara dayanan istemlerin reddine imkân tanınmalı ve bu doğrultuda CMK m.321/1 hükmündeki “tahdidî sayım” yöntemi terk edilmelidir.

Nihayet, tatbikine ender rastlanan CMK m.314/1-c hükmünün uygulanabilirliğini artırmak ve beraat etmiş kimseleri hükmün kesinleşmesinden sonra itirafta bulunmaya teşvik etmek adına, TCK m.61 hükmüne “gönüllü olarak itirafta bulunmak suretiyle yargılamanın yenilenmesini sağlayan eski sanığın cezasında indirim” öngören (beraat sonrası itirafı “cezaı azaltan kişisel neden” kabul eden) bir fıkra eklenmesinde yarar vardır.

KAYNAKÇA

- AKYÜREK, Güçlü: Yargılamanın Yenilenmesi, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- ARSLAN, Ramazan: “Kesin Hüküm İhtiyacı ve Yanılma Gerçeği”, Ankara Barosu Dergisi, 1988(5-6), s.722-737.
- BAKIM, Sevi: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, s.919-951.
- BİRTEK, Fatih: Ceza Muhakemesinde İkrar, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- BİRTEK, Fatih: Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- CENDEL, Nur/ZAFER, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 17. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2020.
- CARNELUTTI, Francesco: Lezioni sul Processo Penale, 1. Edizione, Edizioni dell’Ateneo, Roma 1946.
- CARRARA, Francesco: Programma del Corso di Diritto Criminale, Parte Generale, 11. Edizione, Firenze 1924.
- CİHAN, Erol: “Ceza Muhakemesi Hukukunda İkrar”, İÜHFM, 31(1-4), 1965, s.109-129.
- DEMİRBAŞ, Timur: Soruşturma Aşamasında Şüphelinin İfadesinin Alınması, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- DEMİRCİ, Hüseyin Teoman: Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2019.
- DEYNEKLİ, Adnan: “İkrarda Manevî Unsur”, TBB Dergisi, 64, 2006, s.321-336.
- ERÇAKICA, Mustafa: Silahlı Çatışma ve İç Karışıklık Sonrası Dönemlerde İnsan Haklarının Korunmasında Birleşmiş Milletler’in Rolü, 1. Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2020.
- ERDEM, Mustafa Ruhan/ŞENTÜRK, Candide: Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- EREM, Faruk: “Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler”, AÜHFD, 19(1), 1962, s.3-48.
- EREM, Faruk: “Yargılamanın Yenilenmesi ve Zamanaşımı”, Yargıtay Dergisi, 18(1-2), 1992, s.45-47.
- EREM, Faruk: Bir Ceza Avukatının Anıları, 7. Bası, Çark Kitabevi, Ankara 1996.
- GEDİK, Doğan: Ceza Muhakemesinde İspat ve Şüphelinin Sanık Lehine Yorumlanması, 3. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- GÖZLER, Kemal: “Yorum İlkeleri”, Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması, KHP ve TBB Ortak Yayını, Ankara 2013, s.15-119.
- GÜNAY, Erhan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağanüstü Kanun Yolları, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.

- GÜNDÜZ, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2018.
- HERMANN, Frank R./M.SPEER, Brownlow: “Suçluluğun Kanıtı Olarak Gözaltında Sessiz Kalma: Susma Hakkı Saldırı Altında”, in Yener Ünver (ed.), Ceza Muhakemesi Hukukunda Delil ve İspat, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014, s.245-266,
- JAHN, Matthias: “Ceza Yargılaması Hukukunda Delil Değerlendirmesi ve İnandırıcılık Muhakemesinin Temelleri”, in Yener Ünver (ed.), Ceza Muhakemesi Hukukunda Delil ve İspat, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014, s.593-607.
- KARAKEHYA, Hakan: “Ceza Muhakemesinin Amacı”, İÜHFİM, LXV(2), 2007, s.121-142.
- KARAKURT, Ahu: Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakemenin Yenilenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2008.
- KİPER, Osman: “Ceza Usûlünde İkrar”, Ankara Barosu Dergisi, 1981(2), s.243-252.
- KÖSE, Metin: Ceza Kovuşturmasında Delillerin Ortaya Konulması ve Değerlendirilmesi, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.
- KÜÇÜKKASAP, Burçin: Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019.
- MONTALBANO, Giuseppe: La Confessione nel Diritto Vigente, 2. Edizione, Jovene Editore, Napoli 1958.
- ÖNDER, Ayhan: “Muhakemenin İadesinde Reform”, İÜHFİM, 38(1-4), İstanbul 1973, s.59-114.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- ÖZEN, Mustafa: Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/SIRMA GEZER, Özge/SAYGILAR KIRIT, Yasemin F./ALAN AKCAN, Esra/ÖZAYDIN, Özdem/ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser/ALTINOK VILLEMIN, Derya/TOK, Mehmet Can: Nazarı ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet: Medenî Usûl Hukuku, 11. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.
- SELÇUK, Sami: Kanıtların Toplanmasında Yasallık, Dürüstlük ve Total Ceza Adaleti, Yargıtay Dergisi, 3(2), Ankara 1977, s.49-70.
- ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku – II, 10. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- TALAS, Serdar: Ceza Yargılaması Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2004.
- TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, 20. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara 2020.
- TÖNGÜR, Ali Rıza/ÇETİNTÜRK, Ekrem: “Ceza Adalet Sisteminde İkrarın Önemi”, Prof. Dr. Mehmet Emin Artuk’a Armağan, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.1041-1067.
- ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.